

Мельник О. І., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0001-8639-7755

e-mail: melnykolga19@gmail.com

Врабіє Н. В., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

e-mail: nelichka1998@ukr.net

Коваленко А. Р., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Джосан В. П., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Вплив фінансових інновацій на розвиток економіки

Анотація. У статті розкрито теоретико-методичні підходи до сутності дефініції «фінансові інновації» в сучасній науковій літературі. Розглянуто характерні особливості, зміст, форми сучасних фінансових інновацій, визначено оцінку їх впливу на розвиток фінансової системи та економіки в цілому. Наведено класифікацію фінансових інновацій залежно від функцій, видів діяльності, категорій, змістовних форм, типів інновацій, за новизною місця впровадження, за інноваційною роллю. Обґрунтовано, що на сьогодні світовий фінансовий ринок має значний нереалізований потенціал, ефективне використання якого має стати першочерговим завданням подальшого інноваційного розвитку економіки України. Доведено, що в сучасних умовах цифровізація фінансових відносин є визначальним елементом трансформації як фінансового ринку, так і економіки в цілому.

Ключові слова: інновації; фінансові інновації; фінансова система; криптовалюта; фінансовий ринок.

Melnyk Olga, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Vrabiye Nelya, Applicant for Higher Education of Accounting and Finance Faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Kovalenko Anna, Applicant for Higher Education of Accounting and Finance Faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Dzhosan Victoriia, Applicant for Higher Education of Accounting and Finance Faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

The Impact of Financial Innovation on Economic Development

Abstract. The article presents theoretical and methodical approaches to the essence of the definition of "financial innovations" in modern scientific literature. The features, content, forms of modern financial innovations are considered, the estimation of their influence on the development of the financial system and the economy as a whole is determined. The classification of financial innovations according to their functions, types of activities, categories, substantive forms, types of innovations, according to the novelty of the place of implementation, by their innovative role is given.

Purpose. The article substantiates that today, the global financial market has a significant untapped potential, the effective use of which should become a priority task of further innovative development of the Ukrainian economy. It has been proved that in modern conditions digitalization of financial relations is a decisive element of transformation of both the financial market and the economy as a whole.

Result. The article proves that in modern conditions digitalization of financial relations is a decisive element of transformation of both the financial market and the economy as a whole. Financial innovations increase the quality and efficiency of the payment system, simplify the mechanisms of investing and lending, significantly improve the mechanisms of the monetary system in the economy.

Conclusion. The article determines that in the conditions of transformation of economy and financial markets the most promising directions of development and implementation of financial innovations are: money transfers and payments; alternative forms of financing, insurance and capital management of companies. Thus the global financial market today has a significant untapped potential the effective use of which should become a priority task of further innovative development of the Ukrainian economy.

Keywords: innovations; financial innovations; financial system; crypto currency; financial market.

JEL Classification: O 31, E 44.

Постановка проблеми. Визначальним фактором сучасних змін у соціально-економічних системах є створення та поширення інновацій. Їх зміст та роль є багатоаспектними, інновації використовуються в банківській сфері та в інших формах фінансових послуг. Динамічний розвиток цифрової та комп'ютерної техніки, нових програм зумовлюють створення додатків, за допомогою яких можна здійснювати миттєві операції без відвідування банків та інших фінансових установ. Фінансовий ринок є невіддільним елементом кожної соціально-економічної системи, який забезпечує функціонування економіки країни. Відтак, на сьогодні актуальним є дослідження сучасних тенденцій розвитку фінансових інновацій та їх впливу на розвиток економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та практичних аспектів впливу інноваційних факторів у різних сферах економіки присвячені наукові праці вітчизняних та іноземних учених, а саме: Н. Арсланова [2], С. Лахматкіна [1], М. Личагіна, Ю. Мальцева [4], П. Роуза, Н. Сафронова [3], Дж. Ф. Сінкі, А. Тавасієва, Дж. Фіннерті, М. Фрідмена та інших. У них розкрито особливості інноваційних стратегій, світові тенденції розвитку фінансових інновацій та можливість їх застосування в Україні тощо. Однак на сьогодні потребують більш ґрунтовного дослідження сучасні форми фінансових інновацій та їх роль в умовах трансформації фінансових ринків та економіки в цілому.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є виявлення змісту та форм сучасних фінансових інновацій, а також їх впливу на розвиток економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні тенденції розвитку фінансово-кредитного сектору економіки як у якісному, так й у кількісному аспектах, а також їх позитивні зміни в перспективі передусім визначаються темпами та ефективністю впровадження в практику вітчизняного бізнесу інноваційних фінансових продуктів і технологій. Актуальність теоретико-методичного дослідження ролі інноваційних фінансових продуктів і технологій у підвищенні ефективності функціонування фінансової системи обумовлена необхідністю активізації інноваційних процесів у національній економічній системі в цілому й фінансово-кредитному секторі зокрема, високим рівнем взаємозалежності стану інноваційної сфери та темпів розвитку вітчизняного фінансового ринку [1].

На сьогодні науковці трактують поняття «фінансова інновація» здебільшого як методи, що застосовуються підприємствами для здійснення операцій з новими видами фінансових активів чи нових операцій з наявними активами з метою ефективнішого

використання їхніх фінансових ресурсів [2]. З метою поглибленого дослідження економічної сутності інновації у фінансовій сфері слід урахувати основні характеристики, що їй притаманні в сучасному глобальному фінансовому просторі, а саме:

- обов'язковість продажу або реалізації нового фінансового продукту на ринку фінансових інновацій або всередині господарюючого суб'єкта;
- функціональна залежність фінансової інновації від часу, відносно короткий життєвий цикл;
- висока швидкість та ланцюговий характер розповсюдження найбільш успішних інновацій;
- мінімальні витрати на науково-дослідні роботи, що пов'язані із розробкою фінансових інновацій;
- наявність одиничного та масового попиту на фінансову інновацію;
- існування лімітованого та не лімітованого фінансового продукту, а також продукту у формі майна й у формі майнових прав [3].

Важливою особливістю фінансової інновації є процес поширення (дифузія) нововведень. Завдяки дифузії інновацій відбувається перехід від одиничного впровадження нововведення до масштабного використання. Рівень попиту на новий фінансовий продукт визначає рівень його корисності, а, отже, і ступінь новизни.

З метою детального вивчення змісту і форм фінансових інновацій на сьогодні виділяють різні їх класифікаційні ознаки (табл. 1). Зокрема, Ю. Мальцева [4] зазначає, що фінансова інновація за своєю формою може бути:

- новим фінансовим продуктом, що вперше з'явився тільки на світовому фінансовому ринку, тобто лише в одній фінансово-кредитній установі;
- новим зарубіжним фінансовим продуктом, тобто новим фінансовим продуктом, що з'явився на вітчизняному фінансовому ринку, але вже давно продається за кордоном на фінансових ринках відповідно до їхніх умов господарювання та норм чинного законодавства.

Вивчення та впровадження міжнародної практики фінансових інновацій, які підтвердили свою ефективність часом, дозволяє активізувати національний фінансовий ринок, підвищити конкурентоспроможність суб'єктів фінансового сектору. На сьогодні у світі переважають такі фінансові інновації:

1. Безконтактна оплата – один з головних трендів серед усіх фінансових інновацій сучасності. За даними Mastercard, понад 5 млн торгових компаній в 77 країнах світу вже підтримують цю технологію [2]. В Україні безконтактна оплата функціонує вже 5 років. З моменту запуску технології було випущено майже 2 млн безконтактних карт, а понад 50% терміналів в торгових точках приймають безконтактні розрахунки.

Таблиця 1 Класифікація фінансових інновацій

Групи класифікації	Види та зміст
1. За видами діяльності	– інновації в цінних паперах; – інноваційні фінансові процеси; – корпоративні фінансові рішення. Джон Д. Фіннерті доводить, що впровадження фінансових інновацій за видами діяльності забезпечує податкові переваги, надає можливість скоротити транзакційні й агентські витрати, а також збільшити рівень ліквідності фінансових інструментів.
2. За категоріями	– інструменти для розширення ринку (забезпечують ліквідність фінансових ринків); – інструменти управління ризиками (дозволяють перерозподілити фінансовий ризик); – арбітражні інструменти та процеси (надає можливість учасникам ринку отримати вигоду з відмінностей у витратах та доходах між ринками).
3. Залежно від функцій	– агресивні (створення нових фінансових продуктів, які можуть бути успішно реалізованими); – оперативні (передбачають розробку фінансовою установою нових інструментів для обслуговування чи зміни портфелів клієнтів); – захисні (мають місце, коли обмеження портфеля фінансових установ змушують їх застосовувати нові методи або інструменти).
4. За змістовними формами	– нові продукти, послуги, виробничі процеси (біржові індексні фонди, електронний облік цінних паперів та оцінка кредитоспроможності); – нові організаційні форми (наприклад, новий тип електронного обміну цінними паперами, впровадження інтернет-банків). Ці групи фінансових інновацій повинні скорочувати транзакційні ризики та мінімізувати фінансові ризики.
5. За новизною місця впровадження	– нова сфера послуг, галузь; – існуюча сфера послуг, галузь.
6. За інноваційною роллю	– базові; – поліпшуючі; – псевдоінновації.

Джерело: сформовано авторами на основі [9; 12-14]

Все більшого поширення набувають популярності безконтактні оплати за допомогою смартфонів та інших гаджетів, обладнаних чіпом бездротового зв'язку NFC. Крім смартфонів, як інструмент для здійснення платежів в Україні, доступними також є смарт-годинник Alfa Watch з технологією безконтактної оплати Mastercard. У світі з'являються і більш «екзотичні» нові засоби – наприклад, рукавички для гольфу і краватки з NFC чіпом.

2. Smart-нововведення як засіб розвитку розумних міст.

Фінансові компанії першими запровадили в містах smart-нововведення в індустрії транспорту та комунікацій. Так, за сприяння Mastercard, починаючи з 2015 р., пасажирів метро, фунікулера і швидкісного трамвая можуть оплатити проїзд банківською картою або пристроєм з безконтактною технологією безпосередньо на турнікеті. З моменту запуску цієї послуги у Києві місцеві жителі та туристи з 36 країн сумарно заощадили понад 120 тис. годин. Поступово у містах з'являються паркування для авто, послуги яких також можна оплатити за допомогою безконтактної оплати. У деяких українських школах учні використовують замість пропуску, а також як засіб оплати за харчування, безконтактні банківські картки. Джазові фестивалі у Львові та Дніпропетровську стали територією без готівки й в ході їх проведення

відвідувачі можуть оплачувати всі види послуг за допомогою банківських карт.

3. Цифрові гаманці та QR-платежі дозволяють здійснювати онлайн-платежі більш зручно і безпечно, оскільки ввівши у цифровий гаманець дані своєї платіжної карти, користувач може здійснювати платежі в один клік. За статистикою, до 97% онлайн-замовлень залишаються незавершеними саме тому, що користувачам незручно вводити свої платіжні дані в браузері для кожної покупки [2]. В Україні платити онлайн з Masterpass на сьогодні можна на сайтах понад 2000 інтернет-компаній.

4. FinTech-рух. За останні 5 років обсяг венчурних інвестицій у фінансові технології зріс у 10 разів, і сьогодні у світі налічується близько 10 тисяч FT-стартапів. Найбільшого поширення серед фінансових технологій нового зразка отримали різні інтернет-гаманці, шлюзи прийому онлайн-платежів і швидкі кредити.

Розподіл глобальних інвестицій у Фінтех-компанії на сьогодні охоплює різні сектори (рис. 1). Найбільший обсяг інвестицій одержали такі сектори інновацій, як кредитування, платежі та банківські технології. Серед інших глобальних трендів слід зазначити: мобільні фінансові послуги; управління фінансами та рахунками; грошові перекази; роботи-консультанти; страхові технології; краудфандинг; блокчейн та криптовалюти.

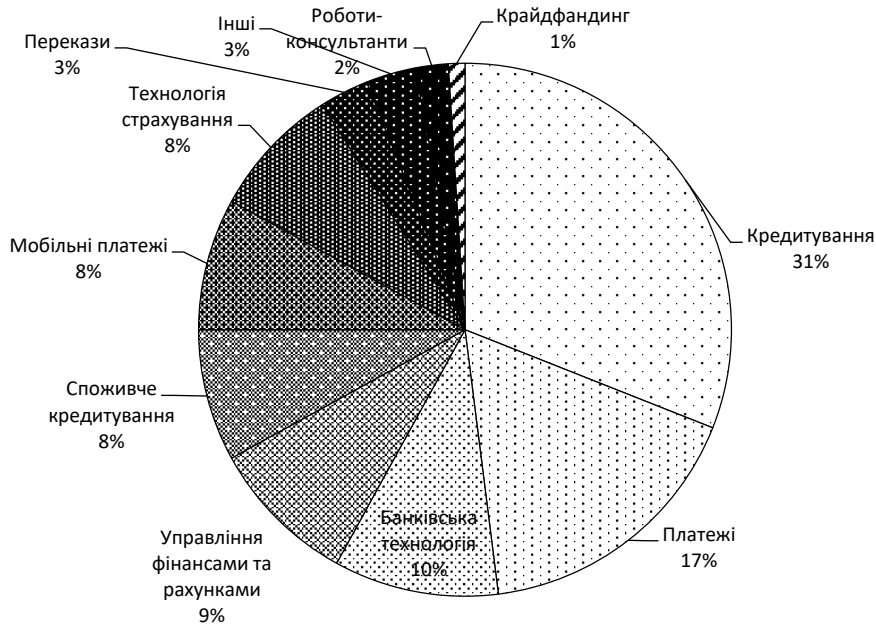

Рисунок 1 - Глобальні інвестиції у Фінтех-компанії

Джерело: [5]

5. Інноваційні способи ідентифікації користувача

У 2018 р. запуск системи підтвердження платежів за допомогою селфі від Mastercard спровокував справжній бум у 12 європейських країнах. Крім того, в стадії тестування знаходяться технології ідентифікації користувача за допомогою сканування райдужної оболонки ока, ритму серцебиття і навіть тембру голосу.

6. Інтернет речей – передбачає підхід у сфері ІТ-технологій, де майже будь-який пристрій стає підключеним до інтернету. Наприклад, у США послуги з прання одягу можна оплатити, піднісши карту до пральної машини. Аналогічно здійснюють оплату за бензин автомобіля та ін.

7. Криптовалюта – це сучасна віртуальна (цифрова) валюта, захищена криптографією від підробки

(унеможливлене копіювання зашифрованої інформації), атрибут комунікацій за допомогою мережі Інтернет [8].

В основі флагмана серед криптовалют - біткоіна, є децентралізована мережа, реалізована за принципом реєг-to-реєг: розрахунки безпосередньо здійснюються між гаманцями користувачів. Безпосередньо біткоіни видобуваються Майнінг (процедура використання обчислювальних потужностей користувача для розв'язання складних математичних задач, які в тому числі дозволяють функціонувати всій мережі біткоіна)[5-7]. При цьому використання криптовалюти у сучасній фінансовій системі має як переваги, так і недоліки (табл. 2).

Таблиця 2 Переваги та недоліки використання криптовалюти

Переваги	Недоліки
– неможливо підробити;	– є забороненою в деяких країнах;
– транзакції є анонімними та не можуть бути оскаржені;	– повернути монети може лише одержувач платежу;
– операції з використання цифрової валюти є моментальними.	– анонімність допомагає активізуватися шахраям.

Джерело: сформовано авторами на основі [8]

В сучасних умовах, коли розширення можливостей інтернету та інформаційних технологій змінюється щодня, на фінансових ринках з'являються нові операції, які раніше неможливо було здійснювати через відсутність технічних можливостей. Такими операціями є еквайринг, мобільний еквайринг, інтернет-банкінг, кредитний скоринг та інші.

Слід відзначити, що найбільш перспективним напрямом розвитку інновацій на фінансовому ринку є розробка штучного інтелекту [10]. Штучний інтелект сьогодні можна ефективно використовувати для оцінки ризиків, зокрема застосовуючи технології розподілених реєстрів при організації проведення платежів та ін.

У світовій економіці набувають популярності фінансово-технологічні стартапи у сфері проведення платежів, операцій пірингу, краудлендингу, краудфандингу, краудсорсингу та краудінвестингу [5]. На відміну від країн Європи та Північної Америки, в Україні дані стартапи ще не набули достатньої популярності та поширення.

Однак можна виділити кілька відомих майданчиків для початкових стартапів, наприклад краудінвестинг (залучення фінансування в малий або новий бізнес). В Україні діючими краудінвестинговими платформами є UInvest, Startup Network. Краудфандинг – це збір коштів в підтримку та розвиток проєкту, ідеї чи виробу. Розвиток краудфандингу у нашій країні почався у 2013 р. через Спільнокошт на платформі Велика Ідея.

Отже, можна відзначити, що на сьогодні, світовий фінансовий ринок має значний нереалізований потенціал, ефективне використання якого має стати першочерговим завданням подальшого інноваційного розвитку економіки України.

Висновки. У сучасних умовах цифровізація фінансових відносин є визначальним елементом трансформації як фінансового ринку, так і економіки в цілому. Фінансові інновації підвищують якість та ефективність платіжної системи, спрощують механізми інвестування і кредитування, суттєво вдосконалюють механізми грошово-кредитної системи в економіці. Фінансові інновації розширюють економічну діяльність за рахунок сприяння фінансовій інтеграції, спрощення фінансових операцій у міжнародній торгівлі, забезпечення грошових переказів та підвищення фінансової ефективності, які відіграють визначальну роль в економічному зростанні. В умовах трансформації економіки та фінансових ринків найбільш перспективними напрямками розробки й впровадження фінансових інновацій є: грошові перекази та платежі; альтернативні форми фінансування, страхування та управління капіталом компаній.

Література:

1. Лахметкіна Н. І. Прогнозування впливу інноваційних факторів на розвиток економіки України. К. : КНОКІВ, 2017, 184.
2. Арсланова С. К. Інноваційні перспективи України. *Основи економіки, управління та права*. 2016, 1 (1), 4-9.
3. Економіка підприємства: підручник. К. : НАУП, 2017, 584. URL: <https://i.factor.ua/law-109/section-778/article-12806/> (дата звернення: 01.02.2020).
4. Мальцева Ю. М. Інноваційні стратегії банків: сутність та класифікація. К. : ЕКСО, 2018, 160.
5. Idea Cloud. URL:<http://stevieawards.com/iba/idea-cloud> (дата звернення: 01.02.2020).
6. Poland's Idea Bank launches SME business platform on cloud URL: <https://www.finextra.com/news/announcement.aspx?pressreleaseid=58825> (дата звернення: 01.02.2020).
7. The BAI Global Innovation Awards URL: <https://www.bai.org/globalinnovations/awards/categories> (дата звернення: 01.02.2020).
8. Бурковська А. В. Переваги і недоліки використання крипто валюти. Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: освітньо-наукові та виробничі засади : матеріали II міжнарод. наук.-практ. конф., 22-24 листопада 2017 р. Миколаїв : МНАУ, 2017, 165-168.
9. Merton R. C. Financial innovation and economic performance. *Journal of applied corporate finance*. 1992, 12–22.
10. Mastercard придбала компанію з розробки систем штучного інтелекту, 13 лютого 2018. URL: <https://www.plusworld.ru/daily/tehnologii/mastercardpriobrela-kompaniyu-po-razrabotke-sistem-iskusstvennogo-intellekta-2/> (дата звернення: 01.02.2020)
11. Наварро М., Гибайя Х., Бильбао-Осорио Б., Агуадо Р. Инновации, НИОКР и экономический рост. Типология 25 регионов ЕС и рекомендации для государственной политики. Синергия пространства: региональные инновационные системы, кластеры и перетоки знания. Смоленск : Ойкумена, 2012, 472.
12. Finnerty J., Douglas E. Corporate Securities Innovation: An Update. *Journal of Applied Finance*. 2002. Vol. 12 (Spring/Summer). P. 21-47.
13. Llewellyn D. Financial innovation: a basic analysis. In: Cavanna H (ed) *Financial innovation*. Routledge, London, 1992.
14. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін : навч. посібник. К. : Заповіт, 1996. 240 с.

References:

1. Lakhmetkina, N. I. (2017). Predicting the impact of innovative factors on the development of the Ukrainian economy. K. : KNOKYIV, 184 [in Ukrainian].
2. Arslanova, S. K. (2016). Innovative prospects of Ukraine. *Fundamentals of Economics, Management and Law*, 1 (1), 4-9 [in Ukrainian].
3. Enterprise economics. K.: NAUP, 2017, 584. Retrieved from <https://i.factor.ua/law-109/section-778/article-12806/> [in Ukrainian].
4. Maltseva, Yu. M. (2018). Innovative Banking Strategies: Essence and Classification. K.: ECSO [in Ukrainian].
5. Idea Cloud Retrieved from <http://stevieawards.com/iba/idea-cloud>
6. Poland's Idea Bank launches SME business platform on cloud Retrieved from <https://www.finextra.com/news/announcement.aspx?pressreleaseid=58825>
7. The BAI Global Innovation Awards Retrieved from <https://www.bai.org/globalinnovations/awards/categories>
8. Burkovskaya, A. V. (2017). Advantages and disadvantages of using crypto currency. Accounting, analytical and financial support for the activity of economic entities: educational, scientific and industrial bases: materials of the II international. Research Practice conf., November 22-24, 2017, Mykolayiv : MNAU, 165-168 [in Ukrainian].
9. Merton, R. C. (1992). Financial innovation and economic performance. *Journal of applied corporate finance*, 12–22 [in Ukrainian].

10. Mastercard Acquires Artificial Intelligence Systems Development Company, February 13, 2018. Retrieved from <https://www.plusworld.ru/daily/tehnologii/mastercardpriobrela-kompaniyu-po-razrobotke-sistem-iskusstvennogo-intellekta-2> [in Russ.].
 11. Navarro, M., Gibaya, H., Bilbao-Osorio, B., Aguado, R. (2012). Innovation, R&D and economic growth. Typology of 25 regions of the EU and recommendations for public policy. Synergy of space: regional innovation systems, clusters and knowledge flows. Smolensk: Oikumena, 472 [in Russ.].
 12. Finnerty, J. & Douglas, E. (2002). Corporate Securities Innovation: An Update. *Journal of Applied Finance*, 12, 21-47.
 13. Llewellyn, D. (1992). Financial innovation: a basic analysis. In: Cavanna H (ed) Financial innovation. Routledge, London.
 14. Wished, Y. M. (1996). Economic Theory of Technological Change: / Yu. M. Wished. K. : Testament. [in Ukrainian].
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License